

Major PhDr. Oldřich Rampula

Zkušenosti ze součinnosti pozemních vojsk s letectvem za útoku ve Velké vlastenecké válce

Součinnost pozemních vojsk s letectvem za Velké vlastenecké války se uskutečňovala v taktickém, operačním i strategickém měřítku. Na plnění úkolů součinnosti se vševojskovými a tankovými svazky a svazy soustředilo sovětské letectvo značně úsilí.

Cílem letecké podpory útoku pozemních vojsk bylo v součinnosti s ostatními druhy vojsk přispět k rychlému průlomu prvního i druhého obranného pásma nepřítele s co nejmenšími vlastními ztrátami. Ve druhém období Velké vlastenecké války se uskutečňovala způsobem postupného přenosu úsilí leteckých útvarů a svazků z jednoho obranného pásma na druhé, ale již v operacích v letech 1944 a 1945 frontové letectvo přešlo k současnému působení proti objektům nepřítele v celé taktické hloubce jeho obrany. Tento systém leteckého útoku byl daleko rozhodnější a celkově efektivnější. Ztěžoval nepříteli manévr zálohami, znemožňoval ustupujícím vojskům zaujmout výhodná postavení a tím napomáhal zvyšování tempa útoku a snížení vlastních ztrát. Stanoviště velitele letecké armády se umísťovalo přímo u velitele fronty.

Dalším mezníkem rozvoje součinnosti letectva s pozemním vojskem ve třetím období Velké vlastenecké války je rozpracování systému organizace letecké podpory frontových rychlých skupin. K podpoře boje a vzdušné obraně tankových armád a

jezdecko-mechanizovaných skupin byly obvykle vyčleněny jeden bitevní a jeden stíhací letecký sbor. Při zasazení rychlé skupiny do průlomu umísťovali velitelé leteckých svazků svá naváděcí stanoviště v prostoru velitelského stanoviště tankové armády nebo jezdecko-mechanizované skupiny. V době bojů rychlé skupiny v operační hloubce obrany nepřítele měli velitelé leteckých svazků svá stanoviště přímo v jejich bojových sestavách, ve speciálně vybavených tancích nebo obrněných vozidlech. Vestavěné letecké rádiové stanice jim umožňovaly nepřetržité spojení s letišti i řízení letectva při jeho bojové činnosti přímo nad bojištěm.

Hromadné zasazení letectva v průběhu letecké přípravy i podpory útočících vojsk frontu dovolovalo znatelně rychleji a s menšími ztrátami prolomení nepřátelské obrany, úspěšné odrážení protiúderů nepřítele, přechod vodních překážek z chodu, úspěšné pronásledovat, obklíčovat a ničit nepřátelská uskupení.

Již v zárodku plánování bojového použití letectva ve frontové útočné operaci se určovaly jeho hlavní úkoly, přisunované síly a prostředky letecké armády a zálohy hlavního velení, bojové úsilí jednotlivých druhů letectva, konkrétní úkoly leteckých svazků a jim určený počet letounových vzletů (bojové úsilí), množství střeliva, pum i leteckého benzínu. V operacích druhé poloviny roku 1944 (bělo-

ruské) a v první polovině roku 1945 (viselsko-oderské a berlínské) štáby leteckých armád, které působily na hlavních směrech, připravovaly operační propočty na celou útočnou operaci. Vycházely přitom ze skutečného stavu bojových letounů a osádek letecké armády, požadavků na každou bojovou osádku (letoun), určujícího limitu materiálních prostředků, možných ztrát a průměrné spotřeby paliva i stříeliva na každý letoun.

Součinnost letectva se vševojskovou (tankovou) armádou se tedy řídila podle předem stanovených plánů. Např. plán společné činnosti 11. gardové armády s letectvem 1. letecké armády ve východopruské operaci vojsk 3. běloruského frontu stanovil letectvu základní úkoly: zabezpečit zasazení armády posílené jedním tankovým sborem do průlomu a vést nepřetržitý průzkum nepřítele. Celkově byly na první den operace plánovány 3002 bojové lety (825 pro denní bombardovací letouny, 1200 pro noční bombardovací letouny, 428 vzletů pro bitevní letectvo a 549 pro stíhací letouny) a na druhý den se předpokládalo uskutečnění 2800 bojových letů.

Složení leteckých sil určených k podpoře vševojskové (tankové) armády záviselo na její úloze v útočné operaci frontu a množství bitevního a bombardovacího letectva letecké armády. Ve druhém období Velké vlastenecké války se např. podpora vševojskové armády útočící na směr hlavního úderu zabezpečovala 1 až 2 a v operacích v letech 1944—1945 pak 2 až 3, někdy i 4 bitevními leteckými divizemi. Bezprostřední podpora a obrana tankové armády zasazované do průlomu potřebovala ještě více sil. V létě roku 1943 u Kurska se k tomu vyčleňovalo po jedné bitevní a jedné stíhací letecké divizi, ale v operacích v letech 1944—1945 po růstu bojové síly leteckých armád po dvou i více leteckých sborech (bitevních, bombardovacích, stíhacích). Konkrétně ve vitebsko-oršské operaci 3. běloruského frontu byly k podpoře a obraně 5. gardové tankové armády vyčleněny jeden gardový bombardovací letecký sbor, jeden bitevní letecký sbor a dva stíhací letecké sbory.

Nezřídka tytéž bitevní letecké sbory spolupracovaly se vševojskovými armádami v časově dlouhých obdobích 2 až 3 na sebe navazujících útočných operací (běloruské, viselsko-oderské a berlínské), aby dosáhly výraznějších úspěchů těsnou a pracovitou součinností při řešení společných úkolů pozemní a leteckými veliteli.

Část bitevního letectva při podpoře vojska na bojišti ve skutečnosti plnila funkci vojskového letectva. Velitelská stanoviště proto byla maximálně přiblížena k místu

boje. U vševojskových (tankových) armád a u svazků pracovníků letectví představitelé a u útvarů naváděli.

Zabezpečení požadovaných součinností úkolů pro pozemní vojska za útoku si vynutilo posílení letectva na daném úseku fronty ze zálohy hlavního velení. Jako optimální forma organizace leteckých záloh se osvědčil letecký sbor. Celkem bylo v letech Velké vlastenecké války vytvořeno 30 jednotypových leteckých sborů a 27 samostatných leteckých divizí zálohy hlavního velení. K 1. lednu roku 1945 podíl záloh v sestavě vojenského letectva vzrostl na 43 %. Umožňovalo to uskutečňování širokého manévru letectvem, rychle vytvářet mohutná letecká uskupení na důležitých směrech a rychle měnit poměr sil ve prospěch sovětského letectva. Podíl letounů leteckých svazků zálohy hlavního velení v těchto uskupeních v důležitých operacích dosahoval 50 až 55 % veškerého letectva frontů. Využití přidělených záloh na frontě se při posílení letecké armády v ničem neodlišovalo od jejich vlastních, organických svazků. Část z nich byla na dobu operace přidělena vševojskovým (tankovým) armádám k podpoře jejich boje a jejich obraně (celkovému vzdušnému zabezpečení).

Otázky organizace a praktického uskutečňování operační součinnosti letectva s pozemními vojsky dosáhly svého vrcholu v průběhu třetího období Velké vlastenecké války. K dosažení maximální sladěnosti úsilí leteckých svazků se vševojskovými (tankovými) armádami při průlomu nepřátelské obrany a rozvíjení úspěchu do hloubky se detailně rozpracovávaly plány součinnosti, ve kterých se určovaly úkoly letectvu i vojskům v prostoru bojové činnosti, čas i způsob součinnosti a stanovily se konkrétní cíle k vedení soustředěných úderů. Společně se řešila příprava vševojskových i leteckých velitelů a jejich štábů k následně bojové činnosti, určovaly se způsoby vzájemného rozpoznávání, označování cílů a navádění na rozhodující směry a cíle, organizace vzletů letectva na výzvu a jeho operativní zasazování do bojů i řízení přímo na bojišti. Při operační součinnosti se k podpoře pozemních vojsk letectvem využívalo maximálně manévrovacích i palebných možností leteckých svazků (hlavní bitevních a bombardovacích), centralizované řízených a hromadně zasazovaných operačních uskupení letectva na směrech hlavních úderů pozemních vojsk. Formy a způsoby organizace i provedení součinnosti, ale i zásady přípravy, plánování a zpracování štábních dokumentů pro společnou činnost, neztratili dodnes na svém významu a i nyní je aktuální vycházet ze

zkušeností osvědčených bojovou praxí sovětských letců.

Nejvíce se dnešním požadavkům na součinnost pozemních vojsk a letectva přibližuje mandžuská operace Sovětské armády, ve které již bylo využito všech tehdejších zkušeností z použití a spolupráce jednotlivých druhů ozbrojených sil. Typická je pro ni i dnešním požadavkům odpovídající velká hloubka frontových a armádních operací s neobyčejně vysokým tempem útoku na samostatných operačních směrech, rozsáhlý manévry s použitím obchvatů, obejití a obklíčení nepřátelských uskupení a využití tankových svazků k rychlému překonávání rozlehlých (pouštních, stepních a horských) prostorů. Příkladná v této operaci byla organizace těsné a všestranné součinnosti letectva s pozemním vojskem a lodstvem v zájmu zabezpečení jejich rychlého postupu a vysazení leteckých výsadků ke společné činnosti s předem určenými oddáry a ovládnutí strategicky důležitých objektů až do příchodu pozemních sil.

Nadvládu ve vzduchu jako základní předpoklad své další úspěšné činnosti vůči vlastním vojskům si sovětská letci vybojovali ničením japonského letectva na letištích i ve vzduchu. Po získání nadvlády byla spolehlivě bráněna hlavní uskupení vlastních vojsk jednotlivých frontů, vedeny úderů na železniční objekty, vlakové transporty a automobilní proudy, znemožňován manévry zálohami nepřítelů a zabezpečováno pozemní vojsko při průlomu opevněných prostorů a celkově rozvíjení jejich úspěchů. Úderů na štáby a spojovací uzly bylo narušováno velením nepřátelským vojskům a systematicky veden letecký průzkum.

V předvečer zahájení bojové činnosti k tankovým a mechanizovaným sborům přijeli velitelé součinnostních bitevních a stíhacích divízií, aby organizovali svá velitelská stanoviště v bojových sestavách vojsk. Ke stíhacím a tankovým divízím byli se svými rádiovými prostředky vysláni letečtí důstojníci — návodci. K usnadnění orientace a zabezpečení navádění byla v pásmech frontů vybudována síť kontrolních a orientačních bodů a přisunuty značné osvětlovací a radiotechnické prostředky do výchozích prostorů a na operační letiště, kam se také skrytou formou (po malých skupinách a v malých výškách přeletu za přísně omezeného rádiového provozu) přemístily úderné letecké skupiny. Letouny byly pečlivě rozptýleny a zamaskovány, aby naopak na vybudovaných klamných letištích s maketami letounů byly imitovány rozsáhlé bojové přípravy.

Bojová činnost leteckých armád zainteresovaných frontů byla vedena se zřetelem na specifické zvláštnosti válčičtější a okol-

ností, za kterých byly plněny bojové úkoly letectva i pozemních vojsk. Hlavní úsilí bombardovacího i bitevního letectva 9. letecké armády bylo soustředěno na podporu vojsk na bojišti, neboť 1. dálnévýchodní front musel prolomovat pásmo mohutných opevněných prostorů na přímořském mandžuském směru. U 2. dálnévýchodního frontu 10. letecká armáda hlavními silami podporovala pozemní vojsko při násilném přechodu Amuru a strategickém útoku na sungarijském směru. Bombardovací letectvo 12. letecké armády Zabajkalského frontu paralyzovalo činnost hlavních železničních i automobilních komunikací a izolovalo prostor bojiště od přísunu záloh, když její bitevní divize podporovaly vlastní vojska přímo na bojišti.

Materiální zabezpečení bojové činnosti v operační hloubce zajišťovalo dopravní letectvo, které zásobovalo pohonnými hmotami a střelivem tankové svazky vzdálené od svých základů na stovky kilometrů. K zabezpečení boje 6. gardové tankové armády se např. létalo přes celou šíři horského hřebenu Velkého Chinganu (200 až 300 km) v nepříznivých povětrnostních podmínkách. Přesto sovětská letci dokázali přepravit s průměrným denním nasazením 90—100 dopravních letounů veškerý potřebný materiál pro bojovou činnost a úspěšný postup gardové tankové armády.

V polovině srpna roku 1945 po proniknutí sovětských vojsk do Mandžuska byly při pronásledování nepřítelů vysazeny do prostorů velkých měst letecké výsadky v síle od 50 do 500 osob. K vysazení výsadků a jejich zásobování u všech tří frontů bylo uskutečněno přes pět tisíc letů. Nad prostory výsadků hlídalo stíhací a bombardovací letectvo, připravené poskytnout výsadkům potřebnou pomoc.

S rozvíjením útoku pozemních vojsk do hloubky se přesouvalo úsilí letectva na podporu předem určených oddáů a rychlých skupin. Jejich podpora byla mnohdy zabezpečována činností pouze bombardovacího letectva, neboť dolet stíhacích a bitevních letounů již neumožňoval jejich bojové zasazení pro značnou vzdálenost od operačních letišť.

Celkově můžeme shrnout, že sovětské letectvo v mandžuské strategické útočné operaci bránilo ze vzduchu hlavní uskupení pozemních vojsk frontů, útočilo na objekty nepřítelů, železniční tratě, obranná zařízení, velitelská stanoviště a shromaždiště vojsk a techniky nepřítelů, znemožňovalo přesuny jeho záloh ze severní Číny a Koreje a vedlo intenzivní letecký průzkum na všech hlavních směrech útoku.

Charakteristickým rysem činnosti frontového letectva se stalo spojení bojového

úsilí tří leteckých armád a samostatného bombardovacího leteckého sboru dálkového letectva pod jedním velením — velitele vojenského letectva Sovětské armády. Tato skutečnost byla velmi důležitá při zabezpečování útoku pozemních vojsk na izolovaných směrech ve zvláštních geografických a povětrnostních podmínkách, neboť to umožňovalo vysoce efektivně a operativně zasazovat potřebné letecké síly k podpoře boje vlastních pozemních vojsk v konkrétní situaci. K dezorganizaci nepřátelské železniční přepravy a znemožnění přísunu záloh uskutečnilo bombardovací letectvo jen v útočném pásmu Zabajkalského frontu téměř 85 % všech bojových vzletů.

Tyto skutečnosti svědčí o podílu letectva na celkově rychlém průběhu a úspěšném splnění strategických cílů závěrečné operace Sovětské armády za druhé světové války. Utajené soustředění a rozvinutí pozemních vojsk i letectva, překvapivé zahájení útoku v noci a zdrcující počáteční úder s využitím maximálního počtu sil a prostředků v prvním sledu, dokazují nejen obohacení poznatků z přípravy velké operace zaměřené na získání strategické iniciativy, z rychlých manévřů vojsk i letectva na velké vzdálenosti, ale také z organizace součinnosti pozemního vojska s letectvem a vojenským námořnictvem.

V soudobém, vysoce manévrovém boji, vzrůstá význam letectva jako celku pro vedení bojové činnosti. Zkušenosti z Velké vlastenecké války, ale i poznatky z lokálních válek, nás opravňují konstatovat, že v současném stavu vojenství rozvoj pozemní i letecké bojové techniky si přímo vyžaduje další zdokonalení forem součinnosti všech druhů ozbrojených sil. Nové automatizované zbraňové systémy, průzkumné palébné a úderné komplety, použití operačních manévrovacích skupin, leteckých výsadek a velký rozvoj prostředků radioelektronického boje vyžadují nejužší spolupráci pozemních vojsk s letectvem. Dynamický vývoj bojové situace a nutnost okamžité reakce na činnost nepřítelů si vynucuje přítomnost leteckých odborníků až v taktických jednotkách pozemních vojsk. Konkrétně k řešení otázek přímé letecké podpory a leteckého zásobování je žádoucí i u motostřeleckých a tankových pluků (praporů) letecký návodčí. Na stupni svazku musí operativně působit skupina bojového velení a u vševojskové armády středisko bojového velení letectvu (velitelství letectva vševojskové armády). Bojová praxe a zkušenosti ze současných cvičení sovětského letectva tvoří základnu pro další zdokonalení součinnosti pozemních vojsk se všemi druhy letectva v dnešních podmínkách ozbrojeného boje.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-полковник Карел Русов	
Основные задачи военно-учебных заведений	3
Автор рассматривает требования по повышению качества воспитания и обучения специалистов для ЧНА, особенно с точки зрения повышения ее боеготовности. Целью является то, чтобы они освоили в необходимой мере политические, военно-теоретические и военно-специальные знания, получили требуемые практические навыки для жизни и работы в войсках.	
Полковник Ладислав Пржинесдому, кандидат философских наук	
Основные принципы прогнозирования военной мощи страны	7
Автор объясняет некоторые аспекты методологии прогнозирования военной мощи страны. При этом основывается на относительно принятых границах понятия военной мощи в современной марксистско-ленинской литературе и, прежде всего, объясняет значение основных принципов материалистической диалектики и принципов прогнозирования, которые можно использовать.	
Подполковник Ярослав Кратохвил, кандидат философских наук	
Февраль 1948 года и соблюдение ленинских принципов военного строительства	12
Автор рассматривает реализацию ленинских принципов строительства ЧНА социалистического типа за 40-летний период исторического развития с точки зрения строительства вооруженных сил как орудия диктатуры пролетариата.	
Полковник Антонин Гедрлин, кандидат философских наук	
70-ая годовщина возникновения Вооруженных Сил СССР	16
Автор анализирует основные периоды от возникновения Красной Армии и военно-морского флота с точки зрения защиты интересов рабочего класса в борьбе за дело социализма, прогресса и мира. Объясняет основы боевой мощи Советской Армии, как главного оплота совместной защиты стран Варшавского Договора.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Генерал-лейтенант Йиржи Брыхта	
Реализация Документу Штокгольмской конференции в ЧССР	19
Автор рассматривает некоторые вопросы связанные с выполнением Документу Штокгольмской конференции в некоторых армиях стран НАТО и его реализацию в ЧНА, особенно на учении „Зима – 87“.	
Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент	
Некоторые вопросы отражения наступления противника и удержания оборонительных рубежей	24
Автор рассматривает проблематику отражения наступления противника с упором на ведение боевых действий за удержание тактической глубины, прежде всего главной полосы обороны, задачи огневых средств переброски и развертывания войск противника, задачи при отражении его атаки и при поддержке контратаки. Значительное внимание уделено маневру.	
Полковник Мирослав Недвед, кандидат военных наук	
Вопросы ведения боевых действий зимой	31
Во вступлении автор дает характеристику влиянию зимних условий на ведение боя. Приводит некоторые теоретические принципы боевых действий в этом периоде года. Далее обобщает опыт, полученный в ходе учений, проведенных в прошлом году.	

Основное внимание уделяет переброске войск, разведке, организации обороны, принятию решения, инженерному оборудованию обороны, техническому, материальному и медицинскому обеспечению.

Подполковник Франтишек Валах, кандидат военных наук

Методика работы руководства учением при управлении оперативными КШУ 38

Автор обобщает важнейший опыт по управлению оперативными КШУ. Прежде всего анализирует содержание работы руководства учением, его важнейшие задачи, структуру этого органа и методику работы руководства учением и посреднического аппарата за сутки при управлении учением.

Подполковник Йосеф Йедличка

Влияние автоматизации управления на эффективность процесса принятия решения 44

Автор раскрывает возможности повышения влияния автоматизации при повышении эффективности работы штаба общевойсковой армии с упором на методику действий личного состава штаба на терминаловых рабочих местах, на освоение технических средств и на регулярность их подготовки.

Подполковник Рудольф Плевач

Интегрированный комплекс оперативно-тактических задач АРМИС-РАЦИО 56

Автор рассматривает новоразработанную систему базы данных с соответствующими задачами потребителей. Дает не только общую характеристику системы, но и одновременно методы выхода на данные и их охраны от лиц, не имеющих допуска.

Подполковник Лудвик Янечек

Плотность огня - новый качественный показатель эффективности огневого поражения 61

Автор объясняет метод использования оперативных расчетов для определения продолжительности и структуры огневой подготовки атаки при правильном обосновании потребности коротких и массированных огневых ударов. Статья предназначена для практического использования в штабах оперативных, при необходимости и в тактических звеньях управления.

Некоторые вопросы оперативного и боевого применения авиации 65

В статье автор показывает вероятные направления развития авиации и ее применения в перспективе 15-20 лет в операциях на Европейском ТВД. Подчеркивает значение авиации в возможном будущем военном конфликте и предупреждает о том, какое значение уделяется авиации странами НАТО.

Подполковник Йосеф Немечек

Боевое обеспечение войск ПВОС 71

В статье подробно рассматривается боевое обеспечение войск ПВОС. Упор автором сделан на важнейшие виды боевого обеспечения, такие как разведка, защита от воздействия ОМП, РЭБ и маскировка.

Полковник Вацлав Штолба

Готовность техники и вооружения - важный фактор в боевом дежурстве ПВОС 76

В статье автор раскрывает методы и способы работы специалистов-техников и командиров, а также их вклад в дело обеспечения готовности техники и вооружения войск ПВОС, включенных в боевое дежурство.

Полковник Вратислав Грдина, кандидат военных наук, профессор

Микотоксины - потенциальные боевые отравляющие вещества 81

Автор статьи показывает возможности применения микотоксинов в качестве потенциальных боевых отравляющих веществ. Эти и другие данные статьи предназначены не только для узких специалистов, но и для работников тыловых служб, а также командиров и штабов тактических звеньев.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Некоторые проблемы повышения устойчивости оперативной обороны	85
---	----

ИНФОРМАЦИИ

Высокоточное оружие армий стран НАТО	91
--	----

В статье, на основе принятой наступательной концепции, характеризуются новые технические средства тактической авиации и сухопутных войск НАТО: новые комплексы обычного высокоточного оружия, которые по своему характеру приближаются к тактическому ядерному оружию малого калибра.

Майор Олдржих Рампула

Опыт взаимодействия сухопутных войск с авиацией при наступлении, полученный в ходе Великой Отечественной войны	94
--	----

Автор анализирует исторические факты и развитие взаимодействия между сухопутными войсками и авиацией. Делает выводы по применению опыта, полученного в ходе Великой Отечественной войны, в современных условиях.